
เรือนค้าขายพื้นถิ่นญี่ปุ่น (มาชียะ)

Japanese Shop House (Machiya)

อาจารย์ดวงเงิน พูนผล

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยศิลปากร

e-mail : dpoonpol@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เกี่ยวกับการศึกษาความเป็นมาของเรือนพื้นถิ่นญี่ปุ่น ในแง่ของการใช้สอย ที่ว่างและการเชื่อมต่อ รูปด้านและองค์ประกอบ โดยศึกษาเรือนค้าขายพื้นถิ่น (มาชียะ) จากการสำรวจสภาพการดำรงอยู่ในปัจจุบันในเขตที่มีการอนุรักษ์ (พื้นที่ศึกษา ย่านกิอง นครเกียวโต) เริ่มต้นจากการศึกษาความหมายและความเป็นมาของเรือนพื้นถิ่น (Minka) และศึกษาลักษณะเฉพาะในการวัดขนาดของเรือนพื้นถิ่นญี่ปุ่น แล้วนำมาเชื่อมโยงกับลักษณะของเรือนค้าขายพื้นถิ่น

จากการสำรวจได้ทำการศึกษารูปแบบและรายละเอียดทางสถาปัตยกรรมของเรือนค้าขายพื้นถิ่นญี่ปุ่น (มาชียะ) โดยสังเขป โดยทำการศึกษารณศึกษาจากสถานที่จริงของเรือนพื้นถิ่นญี่ปุ่นประเภทเรือนค้าขาย (มาชียะ) ย่านกิอง (Gion) มียากาวา นครเกียวโต ซึ่งดำเนินการในระหว่างที่ผู้เขียนได้รับทุนไปศึกษา ณ ประเทศญี่ปุ่น การศึกษาหลักสูตร Architectural Engineering โดยทุนรัฐบาลญี่ปุ่น ณ กรุงโตเกียว, ประเทศญี่ปุ่น ระหว่าง 2 เมษายน - 15 ธันวาคม พ.ศ.2543

จากภาคข้อมูลและการสำรวจ ได้ทำการวิเคราะห์ผลที่เกิดกับที่ว่างทางสถาปัตยกรรมภายในที่เชื่อมต่อกับภายนอก รวมทั้งการวิเคราะห์ผลที่เกิดกับที่ว่างทางสถาปัตยกรรมทั้งภายใน, ภายนอกและการรับรู้ของคน, ศึกษาการใช้สอย, ที่ว่างและการเชื่อมต่อ, ลักษณะที่ว่างภายในและการเชื่อมต่อ, ความงาม, วัสดุ และองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมของเรือนค้าขายพื้นถิ่นญี่ปุ่นเพื่อหาคุณลักษณะเฉพาะของที่ว่างของเรือนพื้นถิ่นญี่ปุ่นประเภทเรือนค้าขาย (มาชียะ)

คำสำคัญ: เรือนพื้นถิ่นญี่ปุ่น (มินกะ), เรือนค้าขายพื้นถิ่นญี่ปุ่น (มาชียะ), ระบบ เคน (Ken)

Abstract

The article examines the pattern and physical characteristics of Japanese shop houses and architectural details dealing with function, space, connection, elevation and their elements in the specific area (Gion, Kyoto, Japan). The study begins with investigating the meaning and interpretation of Japanese vernacular house, shop house and Japanese measuring system.

The data collection methods include field surveys, during the author's study of the Architectural Engineering Course at Tokyo, Japan in 2001, incorporated with the study of secondary data and literature reviews related to Vernacular Japanese Architecture.

The analysis emphasizes the identification of common architectural elements and details. The study result reveals the attitude towards the space of the Japanese shop house in Kyoto, Japan.

Keywords: Japanese vernacular architecture, Japanese shop house, Japanese measuring system

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาของเรือนค้าขายพื้นถิ่นญี่ปุ่น
2. เพื่อศึกษารายละเอียดของเรือนค้าขายพื้นถิ่นญี่ปุ่น ซึ่งสถาปัตยกรรมในแง่ของการใช้สอย ที่ว่างและการเชื่อมต่อรูปด้านและองค์ประกอบ
3. เพื่อศึกษาสภาพการดำรงอยู่ในปัจจุบันในเขตที่มีการอนุรักษ์ (พื้นที่ศึกษา ย่านกิอง เกียวโต)

ขอบเขตที่ศึกษา

1. ความหมายและความเป็นมาของเรือนพื้นถิ่น (Minka) และเรือนค้าขายพื้นถิ่นญี่ปุ่น (มาซึยะ) โดยสังเขป
2. องค์ประกอบและรายละเอียดทางสถาปัตยกรรมของเรือนค้าขายพื้นถิ่นญี่ปุ่น (มาซึยะ) โดยสังเขป
3. วิเคราะห์ผลที่เกิดกับที่ว่างทางสถาปัตยกรรมภายในที่เชื่อมต่อกับภายนอก

กระบวนการและวิธีศึกษา

1. ศึกษาจากข้อมูลเบื้องต้นทั่วไป
 - 1.1 ศึกษาลักษณะเฉพาะในการวัดขนาดของเรือนค้าขายพื้นถิ่นญี่ปุ่น
 - 1.2 ศึกษาการใช้สอย, ที่ว่างและการเชื่อมต่อ, ลักษณะที่ว่างภายในและการเชื่อมต่อ, ความงาม, วัสดุ และองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมของเรือนค้าขายพื้นถิ่นญี่ปุ่น
 - 1.3 ศึกษารายละเอียดรูปแบบขององค์ประกอบต่างๆ ในรูปด้านอาคาร
2. กรณีศึกษาจากสถานที่จริงจากการศึกษา ณ ประเทศญี่ปุ่น เรือนพื้นถิ่นญี่ปุ่นประเภทเรือนพ่อค้า (มาซึยะ) ย่านกิอง (Gion) มียากาวา เมืองเกียวโต
3. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมจากหนังสือ วารสาร ตลอดจนข้อมูลจาก Internet
4. นำข้อมูลมาเรียบเรียงและวิเคราะห์ผลที่เกิดกับที่ว่างทางสถาปัตยกรรมทั้งภายใน, ภายนอกและการรับรู้ของคน

ประเทศญี่ปุ่น

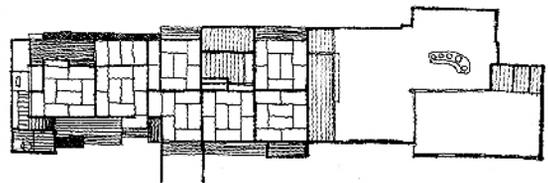
ประเทศญี่ปุ่นมีขนาดใกล้เคียงกับรัฐแคลิฟอร์เนียในสหรัฐอเมริกา แต่มีพื้นที่ราบเพียง 5%, แม่น้ำ 4% ส่วนที่เหลือคือภูเขาและพื้นที่ต่างระดับ (contour) สภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ประกอบด้วยเกาะ 4 เกาะล้อมรอบด้วยทะเลคือ ฮอกไกโด คันโต ชิโกกุ และคิวชู เกาะหลักที่เป็นศูนย์กลางประเทศได้แก่ คันโต ซึ่งมีรูปร่างแคบและยาว ต้องเผชิญกับแผ่นดินไหวบ่อยครั้ง อากาศรุนแรง กล่าวคือ ฤดูหนาว อากาศหนาวเย็นมากโดยเฉพาะทางตอนเหนือ ส่วนฤดูร้อน อากาศร้อนชื้นกว่าในแผ่นดินใหญ่ และมีพายุไต้ฝุ่น (Typhoon) ในฤดูฝน วัฒนธรรมมีรากเหง้าความผูกพันกับไม้และกระดาษ

สถาปัตยกรรมมีแรงบันดาลใจจากธรรมชาติซึ่งดำรงความสมดุลแบบ Asymmetry

ความหมายและความเป็นมาของเรือนพื้นถิ่นญี่ปุ่นโดยสังเขป

มินกะ (Minka) แปลตามศัพท์คือ บ้านคน (Private House, People's House) หรือบ้านท้องถิ่น (Folk House or Rural House) เป็นลักษณะอาคารพักอาศัยที่สร้างขึ้นในสังคมของชนชั้นกลาง ตัวอาคารมีอายุไม่ยืนยาว (ประมาณ 17 - 20 ปี) เก่าแล้วรื้อสร้างใหม่ ต่างจากอาคารสำคัญเช่น วัดและวัดเริ่มจากเจ้าของบ้านไปปรึกษาผู้ใหญ่บ้าน เมื่อได้รับความเห็นชอบแล้วจึงจัดทำหมายไปเชิญหัวหน้าครอบครัวด้วยตนเองโดยอาศัยความร่วมมือของคนในหมู่บ้านช่วยกันสร้างเจ้าของบ้านต้องใช้เวลาเตรียมวัสดุนานนับครึ่งปี แต่ใช้เวลาประมาณ 1 เดือนสำหรับการช่วยกันก่อสร้าง เปรียบเทียบกับการจ้างช่างก่อสร้าง 1 ทีมสร้าง ใช้เวลานานถึง 1 ปี กระบวนการในการสร้างบ้าน 1 หลังประกอบด้วยประเพณีและพิธีกรรมที่ชาวบ้านเชื่อถือ หลังจากสร้างบ้านเสร็จจะมีการกินเลี้ยงเฉลิมฉลองเต็นรำ ต้มสาเก และการขอบคุณจากเจ้าของบ้าน

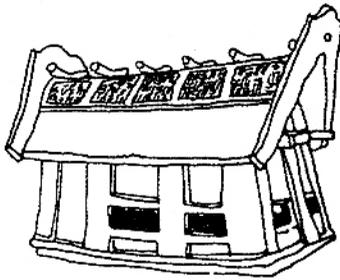
Minka บ้านพื้นถิ่นญี่ปุ่นเป็นสถาปัตยกรรมที่สร้างโดยภูมิปัญญาคนท้องถิ่น ออกแบบจากความต้องการด้านการใช้สอยเป็นหลัก ในบางยุคสมัยบ้านพื้นถิ่นญี่ปุ่นถูกใช้เป็นอาคารที่มีการใช้สอยต่างไปจากอาคารพักอาศัยได้แก่ร้านค้า ซึ่งทำการค้าขายชั้นล่างส่วนชั้นบนใช้พักอาศัย ในยุคเมจิ (Meiji Era 1868 - 1912) มีการเปิดประเทศ กระแสวัฒนธรรมและเทคโนโลยีทางสถาปัตยกรรมตะวันตกหลังไหลเข้าประเทศญี่ปุ่น แต่กลับมิได้มีผลกระทบต่อสถาปัตยกรรมบ้านพื้นถิ่นญี่ปุ่น ช่วงปี ค.ศ.1920 อิทธิพลสถาปัตยกรรมแบบ Modern สู่อาคารพักอาศัย สถาปนิกนักออกแบบมิได้เข้ามาเปลี่ยนแปลงแต่ในทางกลับกันได้ให้ความสนใจต่อบ้านพื้นถิ่นญี่ปุ่นเป็นอย่างมาก

รูปที่ 1 แปลนบ้านพื้นถิ่น (Minka) ของญี่ปุ่นในพิพิธภัณฑ์เรือนพื้นบ้าน

บ้านพื้นถิ่นญี่ปุ่นแบ่งเป็น 2 ประเภทหลักๆ

1. โนอุกะ (Nouka) เรือนชาวนา ชาวไร่
2. มาชียะ (Machiya) เรือนค้าขายพื้นถิ่นญี่ปุ่นหรือเรือนพ่อค้า มาชียะ เป็นที่อยู่ของพ่อค้า ที่ทำการค้าขายหน้าบ้าน และมีส่วนเล็กอยู่กลางบ้านมาชียะ (Machiya) แปลตามศัพท์ว่า "บ้านแถว" (Townhouse)

รูปที่ 2 ภาพวาดบ้านพื้นถิ่นญี่ปุ่นสร้างโดยวัสดุท้องถิ่นได้แก่ ดินและไม้ไผ่ สมัยศตวรรษที่ 5 ที่จังหวัดกุมมะ

ลักษณะที่โดดเด่นของบ้านพื้นถิ่นญี่ปุ่นคือ

- Simplicity - ความเรียบง่าย
- Clarity - ความกระจ่าง ตรงไปตรงมา
- Lack of ornamentation - ปราศจากการประดับประดาตกแต่ง
- Distinctive structure - โครงสร้างมีลักษณะเฉพาะตัว

พื้นฐานความคิดของการสร้างงานสถาปัตยกรรมญี่ปุ่นเริ่มมาจากหน่วยการวัดขนาดและพื้นที่ด้วยเส้นที่เรียกว่า "ตาตามิ" ซึ่งถือเป็นลักษณะเฉพาะในการวัดขนาดบ้านพื้นถิ่นญี่ปุ่น

ลักษณะเฉพาะในการวัดขนาดของบ้านพื้นถิ่นญี่ปุ่นตาตามิกับระบบการสร้างบ้านญี่ปุ่น

ระบบการวัด (Measuring system)

การสร้างบ้านญี่ปุ่นแต่โบราณ ยึดถือความต้องการพื้นที่ว่างสำหรับสมาชิกในครอบครัวเป็นหลัก หน่วยการวัดกำหนดโดยสรีระของมนุษย์และประโยชน์ใช้สอยภายในบ้าน ซึ่งมีรายละเอียดที่แตกต่างและน่าสนใจ ปัจจัยที่สำคัญอีกประการคือ ข้อจำกัดด้านวัสดุและเทคโนโลยี

เป็นที่น่าสังเกตว่าประโยชน์ใช้สอยในบ้านญี่ปุ่นจากอดีตถึงปัจจุบันยังคงความสำคัญ และเป็นสิ่งที่ชาวญี่ปุ่นยังดำรงไว้ แม้แต่ในสถาปัตยกรรมบ้านร่วมสมัย ประสานกับอิทธิพลจากชาติตะวันตก ที่แตกต่างอย่างเห็นได้ชัดคือเรื่องของสัดส่วนและ Scale เนื่องจากขนาดของสรีระที่ต่างกัน

แม้ในระหว่างชาวญี่ปุ่นเองก็มีช่วงของความสูงของสรีระอยู่

แต่ไม่เป็นจุดที่ต้องคำนึงถึงมากนัก เพราะบ้านญี่ปุ่นแบบประเพณี มีการใช้เฟอร์นิเจอร์น้อยชิ้น สรีระชาวญี่ปุ่นมีรากฐานมาจากชาวมองโกลอย (Mongoloid) ซึ่งมีขนาดศีรษะใหญ่ และช่วงขาสั้นแตกต่างจากชาวคอเคเซียน (Caucasian) คือ - ความสูง จะเตี้ยกว่าประมาณ 18.75 cm. (7.4 นิ้ว) สัดส่วน

ช่วงตัว : ช่วงหัว = 6.5 - 7 : 1 สำหรับชาวญี่ปุ่น

ช่วงตัว : ช่วงหัว = 7.5 - 8 : 1 สำหรับชาวตะวันตก

- ช่วงตัวด้านล่างของชาวญี่ปุ่นจะสั้นกว่าครึ่งหนึ่งของความสูงทั้งหมด แต่ชาวตะวันตกจะมีช่วงตัวด้านล่างเท่ากับครึ่งหนึ่งของความสูง ชาวญี่ปุ่นมีช่วงขาที่สั้น เนื่องจากช่วงตัวด้านบน มีขนาดความสูงเท่ากับชาวตะวันตก เมื่ออยู่ในท่า นั่งระดับสายตาจะอยู่ที่ระดับเดียวกัน

- ชาวญี่ปุ่น ชายสูงกว่าหญิงประมาณ 18.75 cm = 5.4 นิ้ว

ระบบการวัดของบ้านญี่ปุ่น เป็นแบบประเพณีนิยม แม้ว่าในประเทศญี่ปุ่นได้มีการใช้ระบบการวัดแบบเมตริก ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1891 แต่การสร้างบ้านญี่ปุ่นแบบประเพณีนิยม ยังคงใช้ระบบการวัดแบบดั้งเดิมที่ถือขนาดของเท้ามนุษย์เป็นหลัก เรียกว่า ชากุ (Shaku) ซึ่งมีขนาดใกล้เคียงกับระบบฟุตในเมตริก

1 ริ (ri) = 150 โจ (jo) = 1500 ชากุ (shaku)

1 โจ (jo) = 10 ชากุ (shaku) = 100 ซัน (sun)

1 ชากุ (shaku) = 10 ซัน (sun) = 100 บู (bu)

1 ซัน (sun) = 10 บู (bu) = 100 ริน (rin)

1 บู (bu) = 10 ริน (rin)

ช่วงยุคกลางของประเทศญี่ปุ่น หน่วยความยาวเรียกว่า "เคน" (Ken) กำเนิดขึ้นจากการวัดความยาวระหว่างช่วงเสาไม้ 2 ต้น และมีขนาดหลากหลาย แตกต่างกัน ใช้กันอย่างแพร่หลายจนกลายเป็นมาตรฐานในการสร้างบ้านญี่ปุ่น มีใช้จนถึงปัจจุบัน 2 ระบบ คือ

ระบบ เคียวมะ (Kyo - ma method)

ระบบ อินาคามะ (Inaka- ma method)

ในระบบ อินะคามะ ซึ่งเป็นกระบวนการวัดแบบหนึ่งในหน่วย "เคน" โดยใช้ 6 ชากุ = 18.18 เมตร (เท่ากับ 6 ฟุตในระบบเมตริก) วัดช่วงเสาจากศูนย์กลางเสาทั้งสองต้นแทนหน่วย โจ = 10 ชากุ และถือเป็นหน่วยวัดแบบเป็นทางการของการวัดแบบญี่ปุ่น (Japanese System of measures) เหตุผลสำคัญในการพัฒนาใช้ระบบนี้ เนื่องจากใช้งานได้คล่องตัวในชีวิตประจำวันและใกล้เคียงกับสัดส่วนมนุษย์ยิ่งขึ้น

1 ริ (ri)	= 36 โช (cho) = 2160 เคน (ken)	= 3,927,168.12 มิลลิเมตร	= 12,884.4 ฟุต
1 โช (cho)	= 60 เคน (ken) = 36 โจ (jo)	= 109,087.92 มิลลิเมตร	= 357.90 ฟุต
1 โจ (jo)	= 10 ซากุ (shaku)	= 3,030.22 มิลลิเมตร	= 9.94 ฟุต
1 เคน (ken) ในระบบอินทกะมะ = 6 ซากุ (shaku)		= 1,818.13 มิลลิเมตร	= 5.97 ฟุต
1 ซากุ (shaku)		= 10 ชัน (sun) = 303.02	มิลลิเมตร = 11.93 นิ้ว
1 ชัน (sun)	= 10 บู (bu)	= 30.30 มิลลิเมตร	= 1.19 นิ้ว
1 บู (bu)	= 10 ริน (rin)	= 3.03 มิลลิเมตร	= 0.12 นิ้ว

สำหรับบ้านญี่ปุ่น นิยมหน่วยการวัด 2 แบบ

(1) แบบโจ (Jo) คือพื้นที่ 1 เลื่อ = $5.8 - 6.5 \times 2.9 - 3.25$ ซากุ = $1.54 - 2 \text{ m}^2 = 16.8 - 21.1$ ตารางฟุต

(2) แบบซุโบ (Tsubo) คือพื้นที่ 1 ตารางเคน (Square ken) โดยขนาด 1 ซุโบ จะเท่ากับ $6 - 6.5 \times 6 - 6.5$ ซากุ = $3.3 - 3.9 \text{ m}^2 = 36 - 42.3$ ตารางฟุต

ระบบ "Ken" เป็นระบบที่ใช้กันในปัจจุบัน โดยช่างไม้ญี่ปุ่น ยึดถือระบบนี้เป็นภาพมาตรฐานในการสร้างบ้าน แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

- (1) เคียวมะ คือ ยาว 6.5 ซากุ (1970 มม. = 6.5 ฟุต)
- (2) อินทกะมะ คือ ยาว 6 ซากุ (1818 มม. = 6 ฟุต)

ถึงแม้ว่าระบบการวัดแบบ Ken ที่เรียกว่า เคียวมะจะมีเศษทศนิยม แต่ก็เป็นที่ยอมรับใช้ในเมืองหลวง และเมืองใหญ่ ๆ ในญี่ปุ่น เห็นได้แม้ในเมืองเก่าแก่ทางตอนเหนืออย่างฮอกไกโด เหตุผลที่นิยมใช้ระบบเคียวมะ แม้จะมีเศษเพราะครึ่งหนึ่งของความยาวมาตรฐาน 6 ฟุตคือ 3 ฟุต ซึ่งสั้นเกินไปสำหรับใช้เป็นความกว้างทางเดิน, ซานบ้าน, ห้องน้ำ และห้องอาบน้ำ ฉะนั้น มักนิยมใช้ส่วนที่แคบที่สุดของห้องอย่างน้อย = 3.5 ซากุ หรือ 4 ซากุ ($3.5 - 4 \text{ ฟุต} = 10.5 - 12.0$ เซนติเมตร)

การออกแบบบ้านโดยใช้ระบบ ken grid เป็นที่นิยมสืบทอดกันมาเนิ่นนาน จนกระทั่งยุคสมัยใหม่ที่ได้รับอิทธิพลชาติตะวันตก การออกแบบสถาปัตยกรรม เป็นแบบ Free Space ไม่ใช่ระบบ Grid เมื่อมีระบบการก่อสร้างแบบอุตสาหกรรม (Prefabricated) และขาดแคลนแรงงาน (การจ้างช่างไม้ในประเทศ มีค่าใช้จ่ายสูงมาก) ในตลาดมีการเปิดตัววัสดุองค์ประกอบของบ้านประเภท Removable Component Parts เช่น ประตู หน้าต่าง ฝืนเลื่อ ฝ้าเพดาน ซึ่งใช้เวลาและแรงงานต่ำกว่าการจ้างช่างไม้ญี่ปุ่นที่มีความชำนาญระดับครูช่าง (Master Carpenter) ซึ่งถือเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางฐานะเท่าเทียมกับศิลปิน การจ้างมีค่าใช้จ่ายสูง ไม่ใช่แบบ

Drawing ในการสร้างบ้าน แต่ใช้ความมั่นคงสร้างสรรค์จากสัญชาตญาณภายใน ที่ผ่านการฝึกปรือมาอย่างเข้มข้นในการสร้างบ้านสักหลัง และจะไม่ยอมปรับเปลี่ยนวิธีการในการก่อสร้างที่ร่ำเรียนมาจากบรรพบุรุษ ซึ่งเป็นวิธีพื้นบ้านดั้งเดิมเก่าแก่ เช่น การใช้ซุมิตซุโบะ - ตลับหมึก แบบหมุนด้วยมือในการตีเส้นวัดความยาวของไม้ ที่จะใช้ก่อสร้าง (เหมือน บักเต้า ที่ช่างไม้ทางภาคใต้ของไทยใช้) การตีเส้นตรงให้ความแม่นยำมากและช่างไม้สามารถทำงานคนเดียวได้

รูปที่ 3 ซุมิตซุโบะ

ดาตามิ คือฝืนเลื่อ ที่ใช้ทำพื้นในญี่ปุ่น เป็นที่มาของขนาดของโชจิ (ประตูบานเลื่อน), ฟุซุมะ (ผนังเบา), ฝ้าเพดานและผนัง ขนาดของห้องถูกกำหนดเรียกตามจำนวนฝืนเลื่อ เช่น ห้องขนาด 6 เลื่อ, 8 เลื่อ เป็นต้น (โดยความสูงของฝ้าเพดาน = จำนวนเลื่อ \times 0.3 ซากุ)

ดาตามิมิขนาดหนา 1.5 - 2.0 ชัน (sun) = 45 - 60 มิลลิเมตร = 1.8 - 2.4 นิ้ว ขนาด กว้าง \times ยาว = $3 \times 6 \text{ ฟุต} (910 \times 1820 \text{ mm})$ ทำด้วยฟางข้าว ประกอบด้วย 3 ส่วนใหญ่ ๆ คือ

1. โตโกะ (took) = พื้น (floor) เย็บด้วยมือ หนาประมาณ 45 - 50 มิลลิเมตร.
2. โอโมเตะ (Omote) = ผิว (Surface) เป็นแผ่นคুমโตโกะ เป็นผิวหน้าของดาตามิ
3. ฟุชิ (Fuchi) หรือ เฮริ (Heri) = ขอบ (edge) ขอบผ้าปิดด้านข้าง แหล่งผลิตดาตามิบางแห่งมีการออกแบบขอบที่สวยงามหลากหลาย

ขนาดดาตามิ ที่นิยมใช้เป็นโมดูลย์ (Module) คือ

1. แบบเคียวมะ (kyoma-totami) (1970x987 มิลลิเมตร = 78x39 นิ้ว)

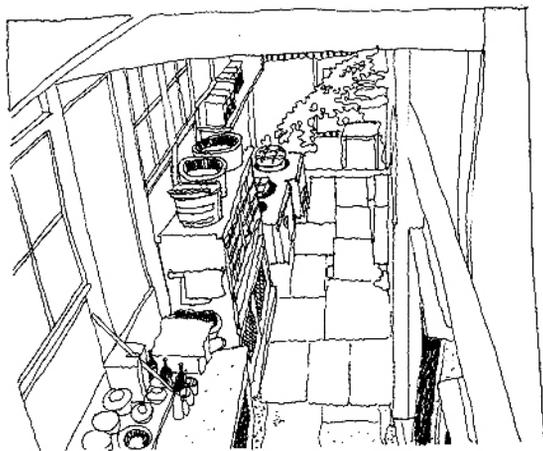
'หน่วย ริ, โช, โจ มักใช้กับการทำรังวัดและงานผังเมืองซึ่งรวมถึงวัสดุประเภทอิฐบล็อก, ถนน, บ้านทำให้หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่หน่วยวัดใน Scale ใหญ่จะมีส่งผลต่อการวัดที่อยู่อาศัย

2. แบบชูเคียวมะ (chukyoma-tatami) (1909x955 มิลลิเมตร = 75.6x37.8 นิ้ว)
3. แบบอินากามะ (Enakama-tatami) (1818x909 มิลลิเมตร = 72x36 นิ้ว)
4. แบบเอโดะ (Edo-Tatami) (1757x879 มิลลิเมตร = 69.6 x34.8 นิ้ว)

รายละเอียดของเรือนค้าขายพื้นถิ่นญี่ปุ่นซึ่งสถาปัตยกรรมในแง่ของการใช้สอย ที่ว่างและการเชื่อมต่อ ความงามวัสดุและองค์ประกอบ

ประโยชน์ใช้สอยในบ้านญี่ปุ่น

บ้านญี่ปุ่น เนื่องจากมีลักษณะภายในเป็นแปลนเปิด (Open-plan House) การใช้สอยภายในห้องมีความหลากหลาย ตามความต้องการในแต่ละเวลา ขณะเดียวกัน เฟอร์นิเจอร์ที่ใช้ก็เป็นลักษณะพับเก็บหรือเคลื่อนย้ายสะดวก (Movable Furniture) เฟอร์นิเจอร์ของบ้านที่ติดตั้งเห็นจะมีเพียงตู้ใส่รองเท้า ตู้เก็บของ เตาไฟหุงต้มอาหารและส่วนของห้องน้ำ ห้องรับแขก จะมีโต๊ะเตี้ย พับได้ ตั้งอยู่กลางรายล้อมด้วยเบาะนั่งที่เรียกว่าซาบุดอน (Zabuton) วางบนพื้นรอบ ๆ โต๊ะ แม่บ้านอาจยกตะกร้าเย็บปักถักร้อยมานั่งเย็บผ้าและเมื่อถึงเวลาอาหารเย็น สมาชิกจะทำการล้อมวงรับประทานอาหารในห้องลักษณะเดียวกันนี้ เมื่อต้องการนอนก็พับโต๊ะ เก็บเบาะนั่ง เลื่อนผนังเบา (ฟูซุมะ) เข้าริมผนังแล้วปูที่นอนที่เก็บไว้ในตู้ภายในห้อง จะเห็นได้ว่าพื้นที่ว่างภายในบ้านญี่ปุ่น เป็นลักษณะปรับเปลี่ยนประโยชน์ใช้สอยได้อเนกประสงค์

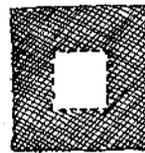

รูปที่ 4 ครัวบ้านญี่ปุ่น

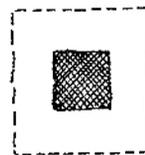
การปิดล้อมที่ว่างของบ้านญี่ปุ่น

นับจากภายนอกสู่ภายใน บ้านญี่ปุ่นนิยมสร้างรั้วเตี้ยบปกอาณาเขตพื้นที่ดิน ให้ความรู้สึกโปร่งด้วยการใช้วัสดุธรรมชาติได้แก่ ไม้ ไม้ไผ่ หิน เป็นต้น มีการปลูกไม้พุ่มเตี้ยใบตก

ริมรั้วเป็น Buffer อีกชั้นตัดจากรั้วบ้าน พื้นที่ภายในรั้วบ้าน ถูกจัดเป็นส่วนญี่ปุ่นที่มีหลักการจำลองเอาลักษณะธรรมชาติของแม่น้ำและภูเขา ใส่ลงในสวนขนาดย่อม ถัดมาคือตัวบ้านซึ่งรายล้อมด้วยสวนญี่ปุ่น การแยกพื้นที่ว่างภายในและภายนอกบ้านออกจากกันไม่ใช่ผนังทึบแต่กลับใช้ประตูบานเลื่อนกระดาษ มู่ลี่ไม้ไผ่และชานบ้านคั่นระหว่างพื้นที่ว่างภายในและภายนอก โดยให้ความครุ่มเครื่อในการแยกที่ว่างทั้งสองออกจากกัน แต่ขณะเดียวกันก็ให้เห็นความเชื่อมต่อกันชัดเจน พื้นที่ว่างภายในอาจขยายสู่ภายนอกเพียงเลื่อนบานประตูให้เปิดออก หรือเปิดมู่ลี่ไม้ไผ่ให้มีมุมมองไปยังสวนได้กว้างขึ้น การถ่ายเทที่ว่างสู่กันมีมากที่สุดอันหนึ่งในบรรดาบ้านประเทศต่างๆ เช่นเมื่อเทียบกับบ้านอเมริกันหรืออาหรับ

ผังบ้านอาหรับ

ผังบ้านอเมริกา

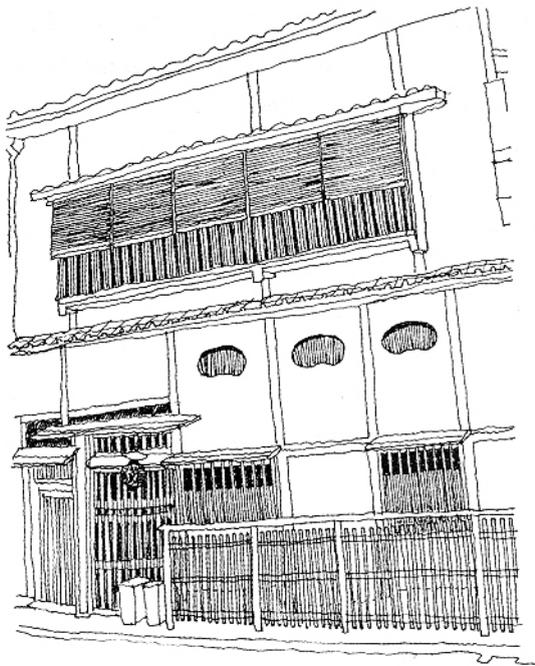
ผังบ้านญี่ปุ่น

รูปที่ 5 ผังบ้านแสดงการปิดล้อม

ความงามของบ้านญี่ปุ่น

บ้านเสร็จสมบูรณ์เมื่อการก่อสร้างสำเร็จลง แต่ความงามของบ้านต้องใช้เวลาบ่มเพาะจากการอยู่ร่วมกันหลายขวบปีจนกระทั่งผลรวมกันเป็นหนึ่งในชีวิตที่อาศัยในบ้าน เปรียบเสมือนเหล่าสาเก ยิ่งบ่มนานยิ่งมีรสดี บ้านญี่ปุ่นแบบมาชิยะ แสดงถึงความงามขององค์ประกอบต่างๆ

วัสดุในการสร้างบ้านญี่ปุ่น ใช้อย่างเป็นหลัก เป็นบทสะท้อนถึงความงามในความหมาย วาปี-ซาปี คือในความเรียบง่ายที่ยิ่งเก๋ยิ่งงาม สีที่เปลี่ยนไปของไม้และร่องรอยลายไม้ตามธรรมชาติบ่งชี้ตัวอายุไขของบ้าน ถึงแม้จะมีการขัดล้างจนสะอาดแต่จะไม่มีวันลบอายุไขของไม้ออกไปได้เลย ผิดกับผนังปูนเมื่อทาสีทับคราบโคลและเขม่าควันต่าง ๆ สิ่งที่จับตัวบนผนังอันทรานหายไประหว่างหมดสิ้น แต่ไม่ยังคงเหลือกาลเวลาที่ไม่มีวันลบออก นอกจากไม้ ความงามอย่างธรรมชาติ ยังหาได้จาก ผนังดินและเสื่อตาตานิ อีกด้วย

รูปที่ 6 บ้านญี่ปุ่นแบบมาชิยะ แสดงถึงความงามขององค์ประกอบต่างๆ

วัสดุของบ้านญี่ปุ่น

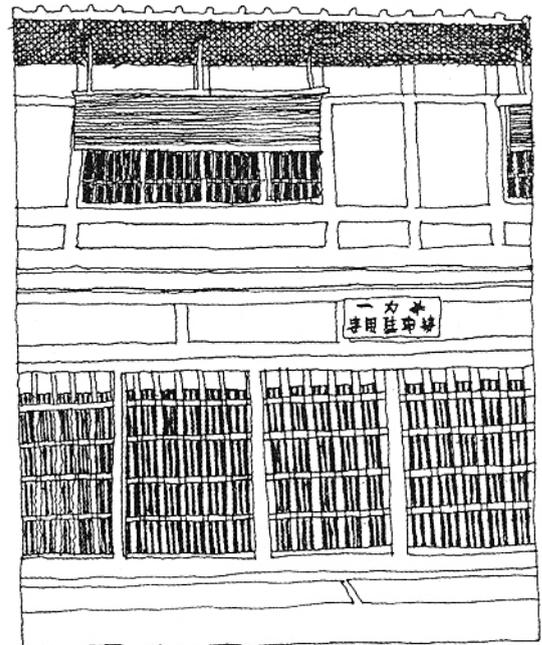
ไม้ ซึ่งมีวิวัฒนาการในประเทศญี่ปุ่นมากกว่า 1500 ปี เมื่อเทียบกับเหล็กที่เพิ่งมีการใช้ในประเทศเพียงร้อยกว่าปี ไม้ประเภทสน (Cedar) เป็นไม้หลักของประเทศญี่ปุ่น อายุการใช้งานของบ้านไม้ญี่ปุ่น ประมาณ 17-20 ปี หลังจากนั้นต้องทำการซ่อมแซมครั้งใหญ่หรือรื้อปลูกใหม่ ไม้สน ใช้ทำโครงสร้างหลักของบ้าน ได้แก่ เสา คาน วงกบบานประตู-หน้าต่าง เนื่องจากเป็นไม้ที่มีซุงในประเทศแต่ปัจจุบันไม่นิยมใช้ไม้สนในประเทศเนื่องจากแรงงานในการแปรรูปมีราคาแพง มักสั่งไม้สนนำเข้าจากประเทศเพื่อนบ้าน

บ้านโบราณญี่ปุ่นมีพื้นเป็นดินทูปอัดแน่นบริเวณทางเข้าและครัว วัฒนธรรมของบ้านเริ่มต้นจากการถอดรองเท้าก่อนเข้าบ้าน ในฤดูหนาวอากาศหนาวและแห้งมาก ชาวบ้านจะพรมน้ำลงบนพื้นดินทูปนี้ เพื่อเพิ่มความชื้นลงในดินและก่อกองไฟกลางห้อง ความร้อนจากกองไฟจะอุ่นห้องและน้ำที่พรมลงบนพื้นจะระเหยตัวขึ้นสู่ภายในห้อง ทำให้อบอุ่นและมีความชุ่มชื้นที่พอเหมาะ ส่วนในฤดูร้อนจะมีลักษณะเหมือนอย่างบ้านไทยที่มีพื้นประเภทเดียวกัน จะทำให้ภายในบ้านเย็นสบาย ไม้ไผ่ นิยมใช้ในองค์ประกอบของบ้าน ได้แก่ ช่องหน้าต่าง, มุฉิ, เฟอร์นิเจอร์ต่างๆ ตั้งแต่โต๊ะ, เก้าอี้ ไปจนถึงตะกร้า ของกระจุกกระจิก นอกจากนี้ยังใช้ทำรั้วที่มีลวดลายการผูก - การสานที่สวยงามสอดคล้องไปกับธรรมชาติของสวนญี่ปุ่น

กระดาษ เป็นผลิตผลจากข้าวและต่อมามีการนำพืชพรรณธรรมชาติมาแปรรูปเป็นกระดาษหลากหลายชนิดและรูปแบบที่แตกต่างกัน คุณสมบัติที่เด่นของกระดาษที่เป็นองค์ประกอบบ้านญี่ปุ่นคือกระดาษแบบสีใสและกระดาษแบบสีขุ่นที่เลือกใช้กรุประตูในส่วนที่ต่างกันออกไป

องค์ประกอบของบ้านญี่ปุ่น

-สุดาเระ มุฉิ ไม้ไผ่ใช้บังแดดยามแดดจัด ในส่วนที่ชายคายื่นไปไม่ถึงและกลายเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในรูปด้าน

รูปที่ 7 สุดาเระ - มุฉิ ไม้ไผ่ใช้บังแดดของมาชิยะ

-เบนการา โกอูชิ ลูกกรงไม้สีเข้มเพื่ออำพรางสายตาคนภายนอกสู่ภายในบ้าน

-โคมาโยเซะ รั้วไม้ทำจากไม้หลายชนิด ได้แก่ ไม้ไผ่, ไม้สน สามารถเพิ่มเอกภาพให้กับเรือนร้านค้าพื้นถิ่นในแนวเดียวกัน
สุดาเระ - มุฉิ ไม้ไผ่ใช้บังแดดของมาชิยะ

-มุคุริ ยาเนะ กระเบื้องหลังคาโค้ง เป็นฉนวนกันเสียงและความร้อนในส่วนหลังคาที่เหมาะสมกับสภาพอากาศในญี่ปุ่น และยังกรองเสียงรบกวนในเวลาฝนตกให้แผ่วเบาอีกด้วย

-ฟูซุมะ ประตูบานเลื่อนกรุกระดาษสีขุ่น (Opaque) กรอบนกรอบไม้ โดยทั่วไปใช้เป็นส่วนกันภายในอาคาร

-โซจิ ประตูบานเลื่อนที่ติดกับภายนอกอาคาร ใช้กระดาษที่มีความใส (Translucent Paper) กรอบน กรอบไม้ สมัยก่อนบานเลื่อนที่กันโดนภายในกับภายนอก จะถูกเปิดโล่งตอนกลางวัน และปิดในตอนกลางคืน เพื่อกันลมและการลอบ

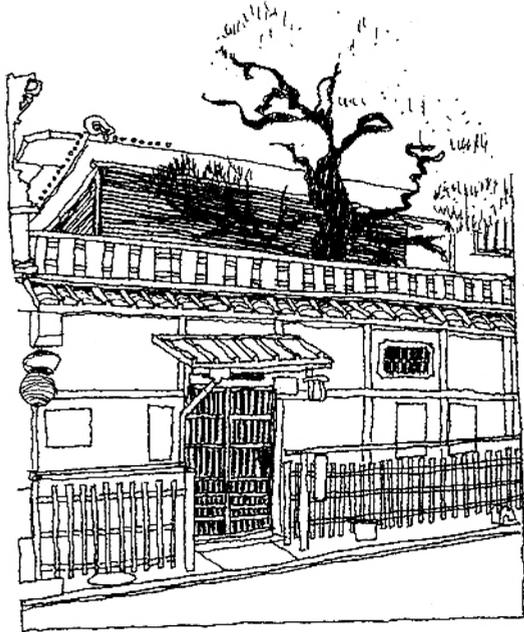
มองจากภายนอก ถือได้ว่าเป็นการแบ่งพื้นที่ว่างด้วยระบบผนังเบา (Light Panels)

แต่ฟูซุมะและโชจิ แม้ทำหน้าที่กันลมและกันสายตา แต่ไม่สามารถกันเสียงรบกวนได้ สมัยต่อมาที่ประชากรอยู่กันอย่างหนาแน่นมากขึ้น ประตูบานเลื่อนดังกล่าวจึงถูกแทนที่ด้วยประตูกันเสียงอย่างตะวันตก เหลือใช้เพียงห้องที่ตกแต่งอย่างญี่ปุ่นในบ้านเพียงหนึ่งถึงสองห้อง

การวิเคราะห์ผลที่เกิดกับที่ว่างทางสถาปัตยกรรมทั้งภายในและภายนอก และการรับรู้ของคนแนวความคิดในที่ว่างของบ้านญี่ปุ่น (The Japanese Attitude toward Space)

1. Spatial Concept แนวความคิดในเชิงที่ว่าง

แนวความคิดในเชิงที่ว่าง มาจากสรีระของคนผนวกกับวิถีการดำรงชีวิตสถาปัตยกรรมแห่งสถานที่

รูปที่ 8 สถาปัตยกรรมแห่งสถานที่

มะ (Ma) ในศัพท์ภาษาญี่ปุ่นแปลว่าสถานที่ (Place) โดยแนวคิดของสถาปัตยกรรมญี่ปุ่นไม่ใช่สถาปัตยกรรมแห่งที่ว่าง แต่เป็นสถาปัตยกรรมแห่งสถานที่ (มะ) ซึ่งครอบคลุมความหมายไปถึงลักษณะเฉพาะของแต่ละสถานที่ ลักษณะพื้นที่ ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแต่ละเวลา และการรับรู้อันส่งเป็นความรู้สึกของคน

วาบิ-ซาบิ เป็นนิยามของความงามสูงสุดสำหรับศิลปะประเพณีของญี่ปุ่น (โดยเฉพาะในพิธีชงชาและการแต่งกลอนไฮกุ เช่น กลอนไฮกุที่รำพันถึงความอูรอรอย่างล้ำลึก)

² จากบทความ "ความคิดเรื่อง "สถานที่" ในวัฒนธรรมญี่ปุ่น" โดยชัยศ

วาบิ เป็นความงามในความเรียบง่าย ถ่อมตน

ซาบิ แสดงถึงความมีอายุ ร่องรอยความเก่าแก่ คราบโคลงของพื้นไม้เก่า เป็นความงามและความคุณค่าของความเก่า ธรรมชาติที่แปรเปลี่ยนให้สิ่งนั้นงามตามวัย "ซาบิ" ไม่ใช่ความเก่าแก่ แต่เป็นความรื่นรมย์ ที่เกิดจากสรรพสิ่งที่มีวัย มีความจิตจำที่เปลี่ยนแปลงไปด้วยกาลเวลา แต่ให้ความรู้สึกพิเศษบางอย่าง เช่น เครื่องปั้นดินเผาที่แม้ว่าเครื่องเคลือบใหม่เป็นมันเงาจะสะท้อนให้เห็นคุณลักษณะหลายอย่าง แต่ชิ้นที่เก่าแล้วผ่านการใช้สอยมีคราบขึ้นเกาะ พื้นทำให้เกิด "...ความรู้สึกงดงามอย่างเร้นลับที่สงบนิ่ง นอกจากนี้ซาบิ ยังชี้ให้เห็นถึงคุณค่าของความไม่สมบูรณ์หรือความขาดแคลนที่จะเป็นมาตรวัดความสมบูรณ์อีกทีหนึ่ง..."¹

2. Divisions การแบ่งพื้นที่ว่าง

การแบ่งที่ว่างด้วยระบบ 3 ซากุ (Shaku) โดยยึดถือความต้องการพื้นที่สำหรับคน 1 คนนอน = 3 ซากุ x 6 ซากุ ถือเป็น 1 หน่วยพื้นฐาน (เท่ากับขนาดประตูห้องญี่ปุ่น) สำหรับสร้างบ้าน หน่วยวัดนี้ใช้สำหรับการทำช่วงเสา Gridline และส่งผลถึงองค์ประกอบอื่น ๆ ของบ้านด้วย

รูปที่ 9 สถาปัตยกรรมแห่งสถานที่

3. Connections การเชื่อมต่อของที่ว่างภายใน

บ้านญี่ปุ่นกันห้องภายในด้วยผนังเบา (ฟูซุมะ) และประตูบานเลื่อน (โชจิ) ทำให้เกิดการถ่ายเทที่ว่างภายใน ในความรู้สึก เมื่อเปิดประตูบานเลื่อนออก ที่ว่างก็จะเชื่อมต่อกัน (Open – plan House) การกำหนดที่ว่างในการใช้สอยของ

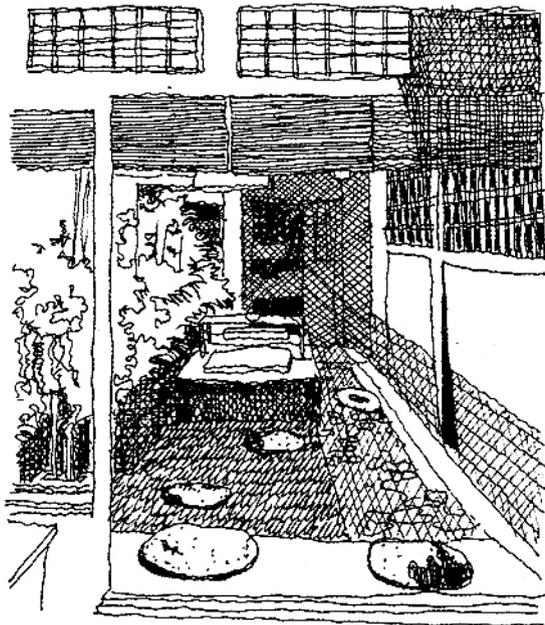
อิชิฮารุวาทันรุ

ญี่ปุ่นไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัว (All Purpose Space) เริ่มจากห้องแรกเป็นห้องเนกประสงค์ที่มีการกั้นผนังเบาแล้วค่อยเชื่อมต่อไปยังห้องอื่น คล้าย ๆ Pattern ของทุ่งนาที่ถูกตีเป็นตาราง

การเชื่อมต่อของที่ว่างภายในสู่ภายนอก
บ้านญี่ปุ่นมีลักษณะของที่ว่างภายในที่เชื่อมสู่ภายนอกอันดับแรกคือ ทางเข้าบ้านที่มีการลดระดับและตู้ใส่รองเท้า ชาวญี่ปุ่นจะถอดรองเท้าออกใส่ในตู้ใส่รองเท้า และสวมรองเท้าใส่ในบ้านแทน

บริเวณห้องรับแขกจะมีขนาดกว้างประมาณ 1.5 - 2.0 เมตร ยาวตลอดความยาวของห้อง พื้นที่ว่างของชานทำหน้าที่เชื่อมต่อของที่ว่างภายในออกสู่สวนที่เป็นเสมือนภาพทิวทัศน์จำลองธรรมชาติสวนญี่ปุ่นกลางบ้านแบบมาชิยะ เปิดให้เห็นการเชื่อมต่อที่ว่างภายในออกสู่ภายนอก

องค์ประกอบของบ้านญี่ปุ่นอีกประการคือมุลิไม้ไผ่และประตูบานเลื่อนที่ทำหน้าที่เสมือนกรอบรูปของสวนญี่ปุ่นอันมีชีวิตชีวา สามารถปรับมุมมองในการชมสวนได้ตามต้องการ

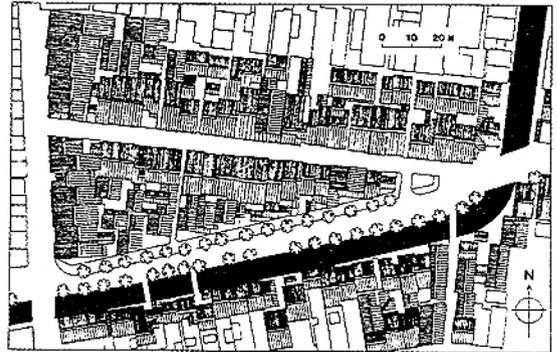

รูปที่ 10 สวนญี่ปุ่นกลางบ้านแบบมาชิยะ เปิดให้เห็นการเชื่อมต่อที่ว่างภายในออกสู่ภายนอก

กรณีศึกษาเรือนค้าขายพื้นถิ่นญี่ปุ่น มาชิยะ ย่านกิอง มียากาวา ชิมาชิ เกียวโต (Gion Kyoto Shin-bachi, Shijo street ,Hanamachi District)

ในตัวเมืองเกียวโต บ้านเก่าสองชั้นที่เรียกว่า มาชิยะ แทรกอยู่ท่ามกลางอาคารร่วมสมัยให้เห็นทั่วไป โดยเฉพาะในย่าน

กิอง (ใจกลางกรุงเกียวโต) เป็นที่พักอาศัยและทำการค้าของเหล่าพ่อค้าและช่างฝีมือ ลักษณะพิเศษของบ้านแถวมาชิยะ คือ มีความยาวมากถึง 40 เมตร ส่วนด้านหน้าบ้านติดถนนแคบเพียง 5.4 เมตร หรือน้อยกว่านั้น แปลนบ้านมีเพียงห้องเดียวที่ติดถนน ขนานด้วยทางเดินยาวตลอด เพื่อแจกแจงไปยังห้องต่าง ๆ อีก 5-6 ห้อง ที่เรียงต่อกันตามความลึกของอาคาร

รูปที่ 11 แผนผังเขตอนุรักษ์ กิอง ชิมาชิ จาก Keiichiro Mogi, Tokyo Art University, 1960

ประวัติการสร้างอาคารแบบมาชิยะย้อนไปเมื่อ 400 ปี อิเคดะโยชิ โดโยโตมิ ผู้ครองเมืองเกียวโต ยุคโมโมยามา (1568-1600) ก่อนหน้านี้ผังเมืองเกียวโตเป็นลักษณะ grid ถนนจากทิศเหนือจรดใต้ตัดกับตะวันออกจรดตะวันตก อิเคดะโยชิได้สั่งให้มีการขอยพื้นที่ให้มีขนาดเล็กลงด้วยถนนพื้นที่มีขนาดเล็กที่ถูกแบ่งขึ้นใหม่จึงมีการสร้างอาคารแบบเรือนค้าขายที่เรียกว่ามาชิยะขึ้น กฎหมายการเก็บภาษีอาคารในสมัยนั้นระบุให้เก็บภาษีอาคาร ที่มีหน้ากว้างเกิน 5.4 เมตร เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงการเสียภาษี พ่อค้า ประชาชน จึงสร้างมาชิยะ ที่มีหน้ากว้างแคบตั้งแต่ 5.4 เมตร ลงไป แต่เนื่องจากความต้องการด้านประโยชน์ใช้สอยในส่วนของบ้านยังคงเดิม จึงทำให้มาชิยะมีลักษณะลึกยาวถึง 40 เมตร ในบางอาคาร

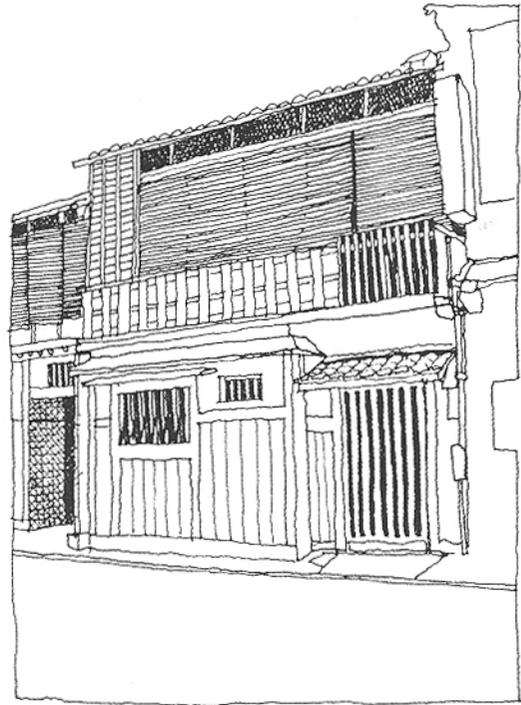
รูปที่ 12 มาชิยะ - เรือนร้านค้าพื้นถิ่นใน ย่านกิอง ชิมาชิ เกียวโต

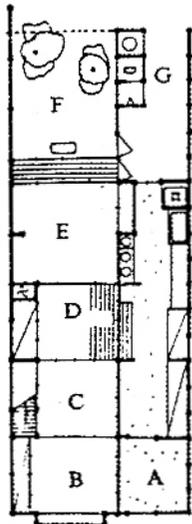
รูปที่ 13 มาซึยะ – เรือนร้านค้าพื้นถิ่นใน ย่านกιοอง ชิมาบาชิ เกียวโต

มาซึยะแบ่งได้เป็น 4 ส่วนใหญ่ ๆ ดังนี้

1. ห้องติดถนน ส่วนใหญ่ใช้ค้าขาย
2. ทางเข้าและทางเดิน
3. ครั้ว
4. สวนในบ้าน

รูปที่ 15 บ้าน-ร้าน ในย่านกιοอง ชิมาบาชิ เกียวโต

- A = ลานดิน (ลานตรงหน้าก่อนเข้าบ้าน)
- B = ร้านค้า
- C = โถงทางเข้า
- D = ครั้ว
- E = ห้องอเนกประสงค์
- F = สวนกลางบ้าน
- G = ห้องน้ำ & อาบน้ำ

รูปที่ 14 ผังของ “มาซึยะ” – เรือนร้านค้าพื้นถิ่นใน ย่านกιοอง ชิมาบาชิ เกียวโต

ย่านกιοอง ขึ้นทะเบียนเป็นเขตอนุรักษ์ตั้งแต่ปี 1976 อาคารมีลักษณะการใช้สอยของบ้านพักอาศัยและร้านค้า ที่มีด้านหน้าแคบติดถนนและมีความยาวของอาคารลึก คั่นกลางด้วยสวนกลางบ้าน ปัจจุบันเป็นย่านบันเทิงที่เรียกว่า ฮานามาชิมิ มีร้านอาหารเรียงรายอยู่มากมายและการแสดงศิลปะโดยเกอิชานอกจากบริเวณถนนฮานามิโกจิ (Hanamigoji) ซึ่งตัดกับถนนชิโจ (Shijo) ยังมีอาคารลักษณะดังกล่าวอยู่ริมแม่น้ำในละแวกเดียวกัน ต้นซากุระเรียงเป็นแนวยาวบรรยากาศงดงามมาก

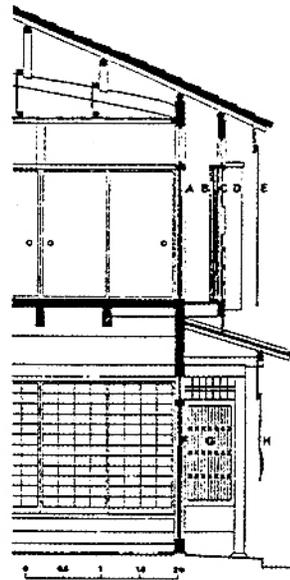
รูปที่ 16 รูปด้านหน้าของบ้าน-ร้าน ในย่านกιοอง ชิมาบาชิ เกียวโต การเจาะช่องเปิดที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างกันทุก ๆ หลัง แต่คงความเป็นเอกภาพได้งดงาม

ในเมืองหลวงที่ผู้คนอาศัยอยู่กันหนาแน่น เช่น เกียวโต (Kyoto) บ้านพักอาศัยในเมืองมักเป็นลักษณะ Town House หรืออาคารแบบบ้าน-ร้านในเมือง (เรือนแถวหันหน้าชนกัน มีถนนคั่นกลาง ด้านหน้าตัดแคบ ทอดตัวยาวลึก) ชั้นล่างไว้ขายของ ชั้นบนใช้พักผ่อน ความแออัด ทำให้ผู้อยู่อาศัยต้องการการระบายอากาศ จากด้านหน้าอาคาร มากกว่าที่จะทำได้ แต่ในขณะที่เดียวกันก็ต้องการหลบสายตาจากผู้คนแปลกหน้าที่สำคัญผ่านหน้าบ้านของตน วิธีแก้ปัญหาโดยการใช้ช่องลมที่มีลักษณะซี่ลูกกรง ตามแนวตั้ง เนื่องจากบ้านญี่ปุ่นมีการทิ้งชายคายาว ลดทอนแสงจากภายนอกอยู่มากแล้ว การใช้บานเกล็ดแบบแนวนอน (Horizontal Louvers) นอกจากบังแสงแดดทำให้บ้านมืด ยังเก็บฝุ่นให้สกปรกด้วย รูปด้านหน้าของบ้าน-ร้าน ในย่านคิโอง ชิมบาชิ เกียวโต การเจาะช่องเปิดที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างกันทุกๆหลัง แต่คงความเป็นเอกภาพได้งดงาม

สรุป

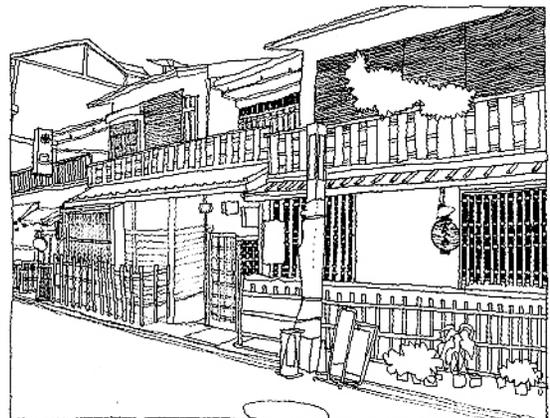
เรือนค้าขายญี่ปุ่น มาชิยะ ถือเป็นสถาปัตยกรรมแห่งสถานที่ที่มีความน่าสนใจในการใช้พื้นที่ว่างในการใช้สอย และการเชื่อมต่อพื้นที่ว่าง ทั้งภายในและออกสู่ภายนอก ความน่าประทับใจเกิดจากการนำประโยชน์ใช้สอย 2 ประเภทมาผนวกเข้าด้วยกัน และการนำสวนมาไว้กลางบ้าน ซึ่งช่วยสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลายจากความอึดอัดและคับแคบ เพิ่มปริมาณการรับแสงธรรมชาติและการสร้างการปิดล้อมด้วยประตูบานเลื่อน

องค์ประกอบของเรือนค้าขายที่มีไม้และกระดาษเป็นวัสดุเอก เป็นบทสะท้อนของความลงตัว เรียบง่าย ตรงไปตรงมา แต่มีความเฉพาะตัวที่โดดเด่นจากรากฐาน ระบบการวัดที่ใช้เสือดาคามีในการแบ่งและคำนวณพื้นที่เหล่านี้ ทำให้ "มาชิยะ" เป็นสถาปัตยกรรมที่งดงาม ไม่ว่ากาลเวลาจะผ่านไปนานเพียงใด

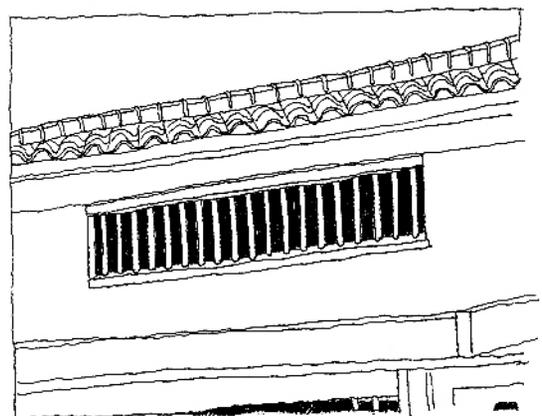

- A ไซจิกังโปรง
- B บานกระฉากใส
- C บานกั้นฝนทับ
- D กล้องเก็บบานกั้นฝน
- E มู่ลี่ไม้ผัดแฉวน
- F บานประตูเลื่อน
- G รั้วไม้ผัดแฉวน
- H ม่านผ้าแยกชั้น

รูปที่ 17 รูปตัดของอาคารสองชั้นแบบบ้าน-ร้านในเมืองบนพื้นที่จำกัด

รูปที่ 18 โคมายะเซะ รั้วไม้ ทำจากไม้หลายชนิดได้แก่ ไม้ไผ่, ไม้สน สามารถเพิ่มเอกภาพให้กับเรือนร้านค้าพื้นถิ่นในและแนวเดียวกัน

รูปที่ 19 เบนการา โกลุชิ ลูกกรงไม้ตีเข้มเพื่ออำพรางสายตาคนภายนอกสู่ภายในบ้าน

หนังสืออ้างอิง

ภาษาไทย

กาวาโกเอะ ซาวาระ และกาวาซากิ, ผศ.มล.สุรสวัสดิ์ สุขสวัสดิ์, 2545. การจัดการด้านการสงวนรักษากลุ่มอาคารทางประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์เรือนชนบท: กรณีศึกษา. เมืองโบราณ ปีที่ 27 ฉบับที่ 2 เมษายน -มิถุนายน.

ชัยยศ อิชฎิวรพันธุ์, 2543. รวบรวมความว่าด้วยสถาปัตยกรรมญี่ปุ่น เรื่อง "สถานที่" วัฒนธรรมญี่ปุ่น , กรุงเทพฯ: คอเปอร์เรชั่นโปรดี้.

ภาษาอังกฤษ

Engel Heino, 1985. *Measure and Construction of the Japanese House*. Tuttle Publishing, Boston, Rutland.

Kawashima Chuji, translated by Lynne E.Riggs, 1986,. *Minka Tradition House of Rural Japan*. Kodansha International Ltd, Tokyo.

Koren Leonard, 1994. *Wabi-Sabi for Artist, Designers, Poets and Philosophers*. Stone Bridge Press, Berkeley California.

Itoh Teiji, 1973. *Kura Design and Tradition of the Japanese Storehouse*. Kodansha International Ltd, Tokyo.

Itoh Teiji, translated by Richard L.Gage, 1972. *Traditional Domestic Architecture of Japan*. The Heibonsha Survey of Japanese Art Volume 12, New York, Weatherhill/Heibonsha, Tokyo.

Nishihara Kiyoyuki, Translated by Richard L.Gage, 1971. *Japanese Houses Pattern for Living*. Japan Publications, inc

Yagi Koji, 1982. *Japanese Touch for your Home*. Kodansha International Ltd, Tokyo.